

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

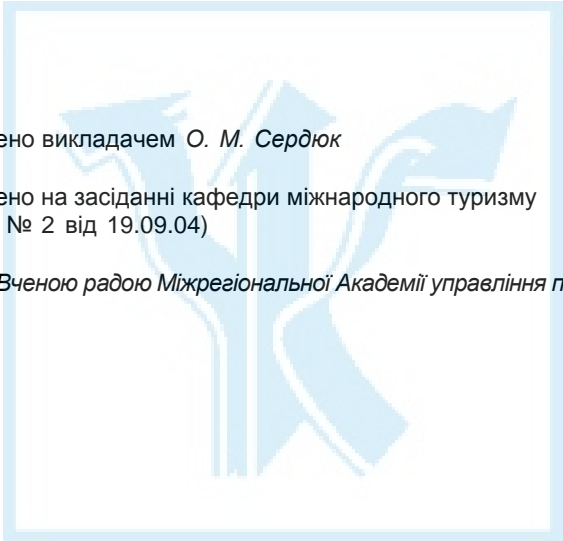
**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни**

**“МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО
ТА СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ”**

(для бакалаврів, спеціалістів)

МАУП

Київ 2005

Підготовлено викладачем *О. М. Сердюк*

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного туризму
(протокол № 2 від 19.09.04)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Сердюк О. М. Навчальна програма дисципліни “Методичні основи екологічного та спортивного туризму” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2005. — 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-методичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Методичні основи екологічного та спортивного туризму”, контрольні питання, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма дисципліни “Методичні основи екологічного та спортивного туризму” розрахована на студентів, які навчаються за спеціальністю “Організація і управління туристичною діяльністю”.

Мета дисципліни — забезпечити теоретичну та практичну підготовку студентів з екологічного та спортивного туризму.

Лекційний курс містить програмно-нормативні основи екологічного та спортивного туризму в Україні, основні закономірності розвитку екологічного та спортивного туризму в Україні, науково-методичні основи екологічного та спортивного туризму.

Практичні заняття спрямовані на закріплення теоретичного матеріалу, викладеного під час лекцій. Студенти повинні навчитися на практиці використовувати методику організації та проведення туристських маршрутів з екологічного та спортивного туризму; спортивних змагань; оволодіти навичками суддівства.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН вивчення дисципліни

“МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ТА СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ”

№ пор.	Назва теми
1	Предмет, завдання та загальні поняття і визначення
2	Програмно-правові та організаційні основи розвитку екологічного і спортивного туризму в Україні
3	Туризм та екологія. Вплив туризму на природне середовище
4	Концептуальні основи екологічного туризму
5	Методичні основи екологічного туру (маршруту)
6	Особливості організації подорожей з екологічного туризму
7	Природно-заповідний фонд України
8	Екотуризм у національних природних парках України
9	Концептуальні основи спортивного туризму
10	Нормативні основи спортивного туризму
11	Методичні основи спортивного туризму
12	Техніка і тактика подолання туристських перешкод
13	Організація і методика проведення туристських спортивних змагань
14	Організація і методика проведення суддівства спортивних змагань

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

**“МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО
ТА СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ”**

Тема 1. Предмет, завдання та загальні поняття і визначення

Предмет і завдання дисципліни “Методичні основи екологічного та спортивного туризму”, загальні поняття та визначення туризму.

Поняття “самодіяльний туризм”. Основні напрями, класифікація самодіяльного туризму, його функції.

Визначення поняття “екологічний туризм”, його характеристика.

Визначення поняття “спортивний туризм”, його характеристика.

Література [1; 9; 11; 14; 15]

Тема 2. Програмно-правові та організаційні основи розвитку екологічного і спортивного туризму в Україні

Характеристика нормативно-правових і програмних документів загальнодержавного рівня: Конституція України, Закон України “Про туризм”, “Державна програма розвитку туризму в Україні до 2010 року”.

Всесвітня туристична організація (ВТО), Міжнародна організація екотуризму (TIES).

Структура організацій управління екологічним і спортивним туризмом в Україні на сучасному етапі.

Громадські організації України, що займаються питаннями підтримки й розвитку екологічного та спортивного туризму.

Створення Туристично-спортивної спілки України (1989 р.), Міжнародної туристично-спортивної спілки (1992 р.), Федерації спортивного туризму України (2000 р.), її комісії. Маршрутно-кваліфікаційна комісія (МКК). Контрольно-рятувальна служба (КРС).

Література [4; 15; 17; 18]

Тема 3. Туризм та екологія. Вплив туризму на природне середовище

Поняття “екологія”. Туризм та екологія. Компоненти природного середовища.

Негативний вплив туризму на компоненти природного середовища. Управління процесом впливу туризму на природне середовище.

Основні напрями екологічної ревізії (Положення ЄС 1893/93).

Вплив екологічного туризму на соціально-економічний розвиток регіонів. 10 заповідей екотуриста, сформульованих Міжнародною організацією екотуризму (TIES).

Література [6; 21; 23]

Тема 4. Концептуальні основи екологічного туризму

Характерні ознаки екологічного туризму. Основні положення концепції екотуризму у міжнародній практиці. Концептуальні принципи екологічного туризму в Україні.

Основні недоліки у визначенні “екотуризму”.

Об’єкти та основні напрями екологічного туризму. Види та типи екотуризму, їх ознаки.

Основні завдання розвитку екотуризму в Україні.

Література [6; 20; 21; 23]

Тема 5. Методичні основи екологічного туру (маршруту)

Визначення мети і завдань екологічної подорожі. Сучасна маркетингова модель (профіль) екотуриста та екотуру.

Основні ознаки екологічного туру (маршруту).

Види екологічних турів, поняття “екологічна тропа”.

Екотуристична діяльність у національних парках України.

Література [6; 7; 21; 23]

Тема 6. Особливості організації подорожей з екологічного туризму

Організація розміщення екотуристів, класифікація засобів розміщення.

Організація харчування туристів в екологічних турах, рекомендації Медичної комісії УІАА (Міжнародної федерації з альпінізму) і спортивних дієтологів.

Типові для різних видів екологічного туризму небезпеки та захворювання, травми.

Технологія приготування їжі. Прання білизни та миття посуду.

Побудування бівуаків. Утилізація відходів. Транспортні туристичні перевезення.

Література [6; 7; 21; 23]

Тема 7. Природно-заповідний фонд України

Категорії природно-заповідного фонду України.

Принципи організації та розмежування функцій національних і природних парків. Територіальне зонування національних природних парків, використання в екотуристичних цілях.

Методичні підходи до туристського навантаження природно-заповідних територій.

Література [2; 5; 10]

Тема 8. Екотуризм у національних природних парках України

Карпатський національний природний парк, можливості для екотуризму.

Національний природний парк “Синевир”, екологічні маршрути та стежки.

Національний природний парк “Вижницький”, екологічні маршрути.

Ужанський національний природний парк, екологічні маршрути.

Національний природний парк “Сколівські Бескиди”, екотуристський потенціал.

Яворівський національний природний парк, об'єкти екотуризму.

Національний природний парк “Подільські Товтри”, об'єкти екотуризму.

Швацький національний природний парк, екологічні стежки та маршрути.

Деснянсько-Старогутський національний природний парк, екотуристський потенціал.

Національний природний парк "Святі гори", екологічні стежки.

Сиваський національний природний парк, екотуристичний потенціал.

Література [2; 5; 10]

Тема 9. Концептуальні основи спортивного туризму

Характерні ознаки та головна мета спортивного туризму.

Основні положення концепції спортивного туризму в Україні.
Концептуальні принципи спортивного туризму в Україні.

Основні напрями розвитку спортивного туризму в Україні.
Види спортивного туризму, їх ознаки.

Література [3; 11; 20; 24]

Тема 10. Нормативні основи спортивного туризму

Нормативні документи у спортивному туризмі.

Основні положення правил проведення туристичних спортивних походів, подорожей та організації спортивних турів. Вимоги до учасників і керівника спортивних походів.

Основні положення розрядних нормативів зі спортивного туризму.

Розрядні вимоги з туристського багатоборства. Основні положення правил змагань з туристського багатоборства.

Література [3; 12; 13; 20; 24]

Тема 11. Методичні основи спортивного туризму

Технології та структури функціонування спортивного туризму, забезпечуючи підсистеми.

Характеристики не- і категорійних спортивних туристичних походів і подорожей. Ступені та категорії складності туристських походів. Типи комбінованих маршрутів. Категорії складності та методика оцінки складності перевалів. Методика визначення категорії пішого маршруту. Локальні перешкоди, категорії склад-

ності. Протяжність ділянок. Географічний показник туристських районів для пішого туризму. Показник автономності маршруту.

Література [3; 12; 13; 20; 24]

Тема 12. Техніка і тактика подолання туристських перешкод

Зміст туристських перешкод. Умови подолання перешкод.

Види та характеристика фізичних навантажень у спортивно-му туризмі. Тестування фізичної працездатності та рівня фізичної підготовленості у спортивному туризмі.

Техніка подолання природних перешкод, класифікація. Види техніки. Техніка подолання гірського рельєфу. Техніка подолання пересіченого рівнинного рельєфу. Техніка подолання водних перешкод. Техніка страхування.

Тактика спортивного туризму.

Література [3; 12; 13; 20; 24]

Тема 13. Організація і методика проведення туристських спортивних змагань

Класифікація спортивних туристських змагань. Складні та прості дистанції. Програма туристських зльотів і змагань. Положення про змагання. Матеріальне забезпечення змагань. Вимоги до вибору місця проведення змагань. Склад суддівської комісії. Оцінка результатів спортивних змагань з багатоборства. Метод експертних оцінок-критеріїв спортивних походів і подорожей. Змагання з видів спорту.

Література [3; 12; 13; 20; 24]

Тема 14. Організація і методика проведення суддівства спортивних змагань

Обов'язки учасників змагань. Обов'язки представника (керівника) команди. Обов'язки головного судді. Обов'язки заступника головного судді, головного судді виду. Обов'язки заступника головного судді з організації роботи. Обов'язки заступника головного судді з безпеки. Обов'язки голови технічної

комісії. Обов'язки заступника головного судді з інформації. Обов'язки головного секретаря. Обов'язки заступника головного секретаря, головного секретаря виду. Обов'язки начальника дистанції. Обов'язки судді-інспектора. Обов'язки суддів.

Література [3; 12; 13; 20; 24]

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Предмет і завдання дисципліни “Методичні основи екологічного та спортивного туризму”.
2. Поняття “самодіяльний туризм”.
3. Основні напрями класифікація самодіяльного туризму, його функції.
4. Поняття “екологічний туризм”, його характеристика.
5. Поняття “спортивний туризм”, його характеристика.
6. Нормативно-правові й програмні документи загальнодержавного рівня.
7. Основні положення Державної програми розвитку туризму в Україні до 2010 року.
8. Всесвітні туристські організації з екологічного та спортивного туризму.
9. Структура організацій управління екологічним і спортивним туризмом в Україні на сучасному етапі.
10. Громадські організації України, що займаються питаннями підтримки й розвитку екологічного та спортивного туризму.
11. Структура Федерації спортивного туризму України.
12. Зміст роботи Федерації спортивного туризму України.
13. Комісії ФСТ за видами туризму, зміст їх діяльності.
14. Функції та зміст роботи маршрутно-кваліфікаційної комісії (МКК).
15. Функції та зміст роботи Контрольно-рятувальної служби (КРС).
16. Взаємодія туризму та екології. Компоненти природного середовища.
17. Негативний вплив туризму на компоненти природного середовища.
18. Вплив управління процесом туризму на природне середовище.

19. Основні напрями екологічної ревізії.
20. Вплив екологічного туризму на соціально-економічний розвиток регіонів.
21. Характерні ознаки екологічного туризму.
22. Основні положення концепції екотуризму в міжнародній практиці.
23. Концептуальні принципи екологічного туризму в Україні.
24. Об'єкти та основні напрями екологічного туризму.
25. Ознаки, якими характеризуються види та типи екотуризму.
26. Основні завдання розвитку екотуризму в Україні.
27. Визначення мети і завдань екологічної подорожі.
28. Сутність сучасної маркетингової моделі (профілю) екотуриста та екотуру.
29. Основні ознаки екологічного туру (маршруту).
30. Види екологічних турів. Дати визначення поняття “екологічна тропа”.
31. Зміст екотуристичної діяльності в національних парках України.
32. Організація розміщення екотуристів. Класифікація засобів розміщення.
33. Організація харчування туристів в екологічних турах. Рекомендації Медичної комісії УІАА (Міжнародної федерації з альпінізму) і спортивних дієтологів.
34. Типові для різних видів екологічного туризму небезпеки та захворювання, травми.
35. Технологія мінімізації забруднення природного середовища. Навести приклади.
36. Категорії природно-заповідного фонду України.
37. Принципи організації та розмежування функцій національних і природних парків.
38. Територіальне зонування національних природних парків, їх екологічні цілі.
39. Методичні підходи до туристського навантаження природно-заповідних територій.
40. Характерні ознаки та головна мета спортивного туризму.
41. Основні положення концепції спортивного туризму в Україні.
42. Концептуальні принципи спортивного туризму в Україні.
43. Основні напрями розвитку спортивного туризму в Україні.

44. Види спортивного туризму, їх ознаки.
45. Основні положення правил проведення туристських спортивних походів, подорожей та організації спортивних турів.
46. Вимоги до учасників і керівника спортивних походів.
47. Основні положення розрядних нормативів у спортивному туризмі.
48. Розрядні вимоги у туристському багатоборстві.
49. Основні положення правил змагань з туристського багатоборства.
50. Технології та структури функціонування спортивного туризму.
51. Суть некатегорійних і категорійних спортивних туристських походів і подорожів.
52. Ступені та категорії складності туристських походів.
53. Типи комбінованих маршрутів.
54. Категорії складності та методика оцінки складності перевалів.
55. Компоненти методики визначення категорії пішого маршруту.
56. Локальні перешкоди, категорії їх складності.
57. Протяжність ділянок.
58. Географічний показник туристичних районів для пішого туризму.
59. Показник автономності маршруту.
60. Зміст туристських перешкод.
61. Умови подолання перешкод.
62. Види та характеристика фізичних навантажень у спортивному туризмі.
63. Тести оцінювання фізичної працездатності та рівня фізичної підготовленості у спортивному туризмі.
64. Техніка подолання природних перешкод, її класифікація.
65. Види техніки подолання природних перешкод.
66. Зміст техніки подолання гірського рельєфу.
67. Зміст техніки подолання пересіченого рівнинного рельєфу.
68. Зміст техніки подолання водних перешкод.
69. Сутність техніки страхування.

70. Сутність тактики спортивного туризму.
71. Класифікація спортивних туристських змагань.
72. Сутність складних і простих дистанцій.
73. Зміст програми туристських зльотів і змагань.
74. Зміст положення про змагання.
75. Складові матеріального забезпечення змагань.
76. Вимоги до вибору місця проведення змагань.
77. Склад суддівської комісії.
78. Оцінка результатів спортивних змагань з багатоборства.
79. Метод експертних оцінок-критеріїв спортивних походів і подорожей, його зміст.
80. Методика проведення змагання з видів спорту.
81. Обов'язки учасників змагань.
82. Обов'язки представника (керівника) команди.
83. Обов'язки головного судді.
84. Обов'язки заступника головного судді, головного судді виду.
85. Обов'язки заступника головного судді з організації роботи.
86. Обов'язки заступника головного судді з безпеки.
87. Обов'язки голови технічної комісії.
88. Обов'язки заступника головного судді з інформації.
89. Обов'язки головного секретаря.
90. Обов'язки заступника головного секретаря, головного секретаря виду спорту.
91. Обов'язки начальника дистанції.
92. Обов'язки судді-інспектора.
93. Обов'язки суддів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Биржаков М. В.* Введение в туризм. — СПб.: Герда, 1999. — 192 с.
2. *Булашев А. Я., Кобченко Ю. Ф. и др.* Туристско-географическое районирование Украины: Учеб. пособие. — Харьков: ХаГИФТ, 1998. — 26 с.
3. *Евсеев С. П. и др.* Спротивный туризм: Учеб. пособие. — СПб.: ГАФК им. П. Ф. Лесгафта, 1999. — 126 с.
4. *Екологія і закон: Екологічне законодавство України: У 2 кн. / Відповід. ред. В. І. Андрейцев.* — К.: Юрінком Інтер, 1997. — Кн. 2. — 576 с.
5. *Заповідники і національні парки України.* — К.: Вища шк., 1999. — 232 с.

6. Зорин И. В., Штюрмер Ю. А. Туризм и охрана окружающей среды. — М.: Турист, 1986. — 103 с.
7. Любіцева О. О. Методика розробки турів: Навч. посіб. — К.: Альтерпрес, 2003. — 436 с.
8. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг. — К.: Альтерпрес, 2003. — 104 с.
9. Михайлов Б. А., Федотов Ю. Н. Профессионально-прикладной туризм. — СПб.: ГАФК им. П. Ф. Лесгафта, 2002. — 201 с.
10. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: Довідник. — К.: Омега, 1999. — С. 240.
11. Сенин В. С. Организация международного туризма. — М.: Финансы и статистика, 2000.
12. Спортивний туризм: Правила змагань. — К.: ФСТУ, 2001. — 137 с.
13. Спортивний туризм // Інформ.-метод. зб. ФСТУ. — 2002. — № 2. — 68 с.
14. Сокол Т. Г. Основы туризмознавства: Навч. посіб. — К.: Ред-Лайн, 1999. — 77 с.
15. Сокол Т. Г. Організація туристичної діяльності в Україні: Навч. посіб. — К.: Рокор, 2001. — 200 с.
16. Тамм Е. И. и др. Энциклопедия туриста. — М.: Большая Рос. энцикл., 1993. — 480 с.
17. Туризм в Україні: Зб. нормат. док. — К.: ІТФПУ, 1999. — 480 с.
18. Туризм в Україні: Зб. нормат. док. — К.: ІТФПУ, 2002. — 440 с.
19. Усков А. С. Практика туристических путешествий: Учеб. пособие по туризму и краеведению. — СПб.: Творческий учебный центр “Геос”, 1999. — 264 с.
20. Федотов Ю. Н., Востоков И. Е. Спортивно-оздоровительный туризм: Учебник. — М.: Сов. спорт, 2002. — 364 с.
21. Храбовченко В. В. Экологический туризм: Учеб.-метод. пособие. — М.: Финансы и статистика, 2003. — 208 с.
22. Штюрмер Ю. А. Содержание работы по развитию самостоятельного спортивного и оздоровительного туризма: Метод. рек. — М.: ЦРИБ “Турист”, 1991. — 121 с.
23. Штюрмер Ю. А. Охрана окружающей среды и туризм. — М.: ФиС, 1974.
24. Щур Ю. В., Дмитрук О. Ю. Спортивно-оздоровчий туризм: Навч. посіб. — К. Альтерпрес, 2003. — 232 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Методичні основи екологічного та спортивного туризму”	3
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Методичні основи екологічного та спортивного туризму”	4
Контрольні питання	9
Список рекомендованої літератури	12

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
Редактор *О. І. Маєвська*
Комп'ютерне верстання *Т. В. Кулік*

МАУП
Зам. № ВКЦ-1990

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП